
MÜSTƏQİLLİK İLLƏRİNDƏ AZƏRBAYCAN MƏDƏNİYYƏTİNİN İNKİŞAF MEYLLƏRİ

Azərbaycanın öz dövlət müstəqilliyini bərpa etməsi ilə (1991) internet texnologiyaların ölkəmizdə təşəkkülü (1993) təxminən eyni dövrə təsadüf etmişdir. İKT-nin inkişafı üzrə statistik məlumatların təhlili sübut edir ki, Azərbaycanda İnternet seqmenti yüksək tempə inkişaf edir [1]. Mədəniyyət və incəsənət sahələrində də paralel olaraq İnternet seqmentin formalaşması və inkişafı gedir.

Prezident İlham Əliyevin 29 dekabr 2012-ci ildə imzaladığı fərmanla ölkəmizdə “Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış” konsepsiyasına müvafiq olaraq İKT-nin yeni inkişaf mərhələsi başladı [2]. İnternet texnologiyalarının sürətli inkişafı ona gətirir ki, bütün dünyada mədəni proseslər tədricən qlobal İnternet şəbəkəsi məkanına yerini dəyişir [3]. Analoji meyillər Azərbaycanda da müşahidə olunur.

İnternet texnologiyaları elektron ekspozisiyalar və ekskursiyalar yaratmağa, muzey əşyalarının iki və üçölçülü modellərini hazırlamaqla muzey zallarının şəraitini yaratmağa, o cümlədən həqiqətə uyğun olmayan obrazlar yaratmağa imkan verir. Belə resurs istifadəçiləri “virtual” olaraq muzeyə gedir, onu maraqlandıran muzey əşyası haqqında təfəssilatlı məlumat alır, tarixi hadisələrin və abidələrin mövcudluğu effektini hiss edir, tarixi yerlərə səyahət edir və s. Panoram çəkilişlər texnologiyası və mədəni dəyərlərin üçölçülü modellərinin hazırlanması zaman-zaman dağılan tarixi abidələrin və itən memarlıq şedevrlərinin elektron məkanda modellərini yaratmaq və gələcək nəsillər üçün saxlamaq kimi unikal imkanlar yaradır.

Virtual musiqi sənəti muzeyi və 3D formatda Azərbaycan Dövlət Teatr muzeyi bunun bariz nümunəsidir.

Azərbaycanda ilk dəfə olaraq 2011-ci ildə Dövlət musiqi mədəniyyəti muzeyinin əsasında Britaniya Şurası ilə birgə layihə çərçivəsində Azərbaycan muzeylərinin “KAMİS” sistemi üzrə virtual variantlarının yaradılması və İnternetdə yerləşdirilməsi işinə başlanmışdır. Bakıda olan ev-muzeylərin mər-

kəzləşdirilmiş informasiya sisteminin yaradılması, bu muzeylərin fondlarının kataloqlaşdırılması və veb-saytlarının yaradılması üzrə geniş miqyaslı işlərə başlanmışdır.

2011-ci ildə Azərbaycan Dövlət Teatr muzeyinin saxlama fondu əsasında veb-saytı yaradılmış və geniş ictimai təqdimatı olmuşdur. Muzeyin veb-saytına muzey eksponatlarının 3D formatda virtual obrazları daxil edilmişdir. Muzeyin zalları üzrə üç dildə virtual ekskursiya təşkil olunmuşdur. 2 mart 2011-ci il tarixdə Muzey Mərkəzində Azərbaycan Dövlət Teatr Muzeyinin veb-saytının təqdimatı keçirilmişdir.

Şəbəkə layihələrindən əlavə ölkəmizdə həm də mədəniyyət sahəsində multimedia layihələri üzərində də iş aparılır. Bu istiqamətdə diqqətəlayiq işlərdən biri də 2012-ci ildə “Şirvanşahlar sarayı üzrə virtual gəzinti” multimedia kompakt diskinin hazırlanması və təqdimatının keçirilməsi ölkəmizdə ciddi rezonansa səbəb olmuşdu. Bu diskdə ölkəmizin mədəni irsinin ən parlaq nümunələrindən birinin haqqında müfəssəl informasiyalar toplanmışdır. İstənilən istifadəçi diskin müvafiq bölmələrinə daxil olmaqla Şirvanşahlar saray kompleksinin ayrı-ayrı yerlərinə baş çəkə bilər.

Media texnologiyalardan istifadə sayəsində ölkəmizin mədəniyyəti beynəlxalq şəbəkədə də təbliğ olunur. Beynəlxalq şəbəkədə istər rus istərsə də ingilis dilində müxtəlif saytlar və bloqlarda Azərbaycan mədəniyyətinin bütün sahələri haqqında məlumata rast gəlmək olur. Ölkəmizin apardığı uğurlu mədəniyyət siyasəti nəticəsində indiyədək gizli qalan bir çox məlumatlar dünya ictimaiyyətinə çatdırılır. Məsələn üçün Azərbaycan və Türk dünyasının böyük oğlu, bəstəkar və ictimai xadim Üzeyir Hacıbəylinin yaradıcılığı beynəlxalq şəbəkədə geniş təbliğ olunur [4]. 1997-ci ildə Amerika Kino İnstitutu “Amerika bədii filmlərində etnik mənsubiyyət: 1911-1960” adlı kataloq nəşr etmişdir [5]. Kaliforniya Universitetinin nəşriyyatının İnternet portalında [6] yerləşdirilmiş bu kataloqda 1937-ci ildə ABŞ-da erməni dilində istehsal olunmuş “Arşın mal alan” bədii filmi [7] haqqında məlumat verilmiş və filmin Azərbaycan bəstəkarı Üzeyir bəy Hacıbəylinin Azərbaycan folklor musiqisi üzərində yaratdığı eyniadlı operettası əsasında çəkildiyi qeyd olunmuşdur. Bundan başqa kataloqdakı digər bir məqalədə 1945-ci ildə Sovet İttifaqında rejissor Rza Təhməsinin, gələcəyin iki nəhəng sənət korifeyi olacaq, Rəşid Behbudov və Leyla Cavanşirovanın (*Leyla Bədirbəyli* – E.Ə) iştirakı ilə lentə alındığı “Arşın mal alan” filmi haqqında da məlumat verilmişdir. Kataloqdakı məqalələri PDF-formatda internetdən oxumaq mümkündür.

Bu film, həm yerli, həm də dünya kinoteatrlarında uğurla nümayiş olunmuş, 1946-cı ildə, nüfuzlu Stalin mükafatına layiq görülmüşdür. Müxtəlif rusdilli saytlarda İnternet istifadəçilərinin “Arşın mal alan” filmi haqqında yazdıqları fikirlər filmin yaradıcı heyəti, xüsusilə də, bəstəkar Üzeyir bəy Hacıbəylinin sənətkarlığı haqqında ümumi müsbət rəy yaradır.

Beynəlxalq İnternet şəbəkədə, gürcü rejissor Mixail Çiaureli tərəfindən 1942-43-cü illərdə Tbilisi Kinostudiyasında çəkilmiş ikihissəli “Georgi Saakadze” filmi haqqında da bəzi məlumatlar vardır. Filmin bəstəkarı kimi Andrey Balançivadze ilə yanaşı Ü.Hacıbəylinin də adı çəkilir [8]. Həmin filmə Youtube portalında, rus dilində baxmaq mümkündür [9]. Bütün bu faktlar müasirlik illərində Azərbaycan mədəniyyətinin təbliğində internet və multimedia texnologiyalarının rolunun əvəzsiz olduğunu sübut edir.

Yekunda qeyd etmək istərdim ki, Azərbaycanda həyata keçirilən mədəni siyasət onu söyləməyə əsas verir ki, ölkəmizdə mədəniyyət sahəsində yeni informasiya texnologiyalarının tətbiqi üzrə yaxşı imkanlar vardır. Bu siyasət sayəsində dünyanın istənilən nöqtəsində kompüterli olan və İnternetə girə bilən hər bir istifadəçi Azərbaycanın mədəni dəyərləri ilə tanış ola bilər. Gələcəkdə isə İnternet vasitəsi ilə Azərbaycan mədəniyyətinin “idxalı” ölkəmizin ənənələrini və mədəniyyətini bilmək, dünya ictimaiyyətinin diqqətini respublikamıza cəlb etmək, bütün dünya azərbaycanlılarını ümumi dəyərlər ətrafında birləşdirmək istiqamətində öz müsbət nəticələrini verəcəkdir. Mədəniyyət və turizm nazirliyinin yaratdığı “Azərbaycanın Mədəni Portalı” respublikamızın mədəni irsini əks etdirir, və Azərbaycan mədəniyyəti haqqında informasiyaların təşkilini və sistemli axtarışını təmin etmək üçün resurs bazası yaratmışdır. Bundan əlavə, nazirlik server mərkəzi yaratmaqla imkansız mədəniyyət təşkilatlarına İnternetə qoşulmağa və qlobal şəbəkədə öz saytlarını yerləşdirməyə imkan yaratmışdır.

Açar sözlər: mədəniyyət, incəsənət, internet, İKT, teatr, musiqi.

ƏDƏBİYYAT

1. Gündüz O.M. İnternet. Bakı: Nurlan, 2010, 160 s.
2. “Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış” İnkişaf Konsepsiyası. Elektron resurs: <http://www.mincom.gov.az/fealiyyet/it/internet/>
3. Əliyev E.V. İnternet və bədii prosesin inkişaf dinamikası. Sənətsünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsi almaq üçün təqdim olunmuş dissertasiyanın avtoreferatı. – Bakı, 2014, 27 s.

4. Əliyev E.V. Üzeyir bəy Hacıbəylinin irsi beynəlxalq şəbəkədə.// “Mədəniyyət” jurnalı, sentyabr 2016-cı il. s. 12-18.
5. The American Film Institute Catalog of Motion Pictures Produced in the United States: Within Our Gates: Ethnicity in American Feature Films, 1911-1960. Pictures Produced in the United States) 1st Edition. Edited by Alan Gevinson. University of California Press, 1997, 1344p.
6. University of California Press, USA.
<http://www.ucpress.edu/book.php?isbn=9780520209640>
7. http://www.imdb.com/title/tt0129760/?ref_=tttr_tr_tt - “Arşın mal alan”, 1937.
8. <http://www.kino-teatr.ru/kino/movie/sov/8319/annot/>
9. M. Çiaureli. “Qeorqi Saakadze” filmi.
<https://www.youtube.com/watch?v=S9RKeEm9Hrw>

Эльшад Алиев (Азербайджан)

Исследование тенденций развития культуры и искусства Азербайджана в годы независимости

Статья посвящена исследованию тенденций развития культуры и искусства Азербайджана в годы независимости. Основным фактором, стимулирующим развитие этих сфер, является формирование информационного общества и рост культуры использования Интернета и ИКТ. В соответствии с Указом Президента Азербайджанской Республики от 2012 года «Азербайджан 2020: взгляд в будущее» культурные процессы перемещаются в виртуальный мир. Эти тенденции наиболее сильно развиваются в направлении создания виртуальных экскурсий в музеях и галереях.

Ключевые слова: культура, искусство, интернет, информационные технологии, театр, музыка.

Elshad Aliyev (Azerbaijan)

Increasing tendencies of Azerbaijan culture during independence

Article is devoted researches of tendencies of development of the Azerbaijan culture and art for years of independence. A major factor stimulating

development of these spheres is formation of an information society and growth of culture of use of the Internet and ICT. According to the decree of the President of the Azerbaijan Republic from 2012 “Azerbaijan 2020: Vision for the future” cultural processes move to the virtual world. These tendencies most strongly develop in a direction of creation of virtual excursions in museums and galleries.

Key words: culture, art, internet, information technologies, theatre, music.